

Prof. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU - Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü |

Son Güncelleme: 08.06.2020 - 09:20

Koronavirüsün öğrenme-öğretme süreçlerine yansımaları

Abone Ol

Google News

Çin'in Vuhan kentinde 12 Aralık 2019'da yeni tip koronavirüsün ortaya çıkmasından sonra, 11 Mart'ta Türkiye'de ilk koronavirüs vakası tespit edildi ve sonrasında toplum olarak tüm yaşantımız değişti. Belirsizliklerle dolu olan bu yeni yaşam düzeninde durumdan en çok etkilenen sektörlerden birisi eğitim sektörü oldu. Bu sektörün büyüklüğünün daha iyi anlaşılabilmesi için bu yeni durumdan etkilenen kesimle ilgili birtakım rakamları paylaşmak yararlı olacaktır.

Milli [Eğitim](#) Bakanlığı'nın (MEB) 2018-2019 istatistiklerine göre Türkiye'de örgün eğitim alan okulöncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde toplam 18 milyon 108 bin 860 [öğrenci](#) bulunuyor. Bu öğrencilerin 15 milyonu resmi, 1 milyonu aşkın bir bölümü özel ve 1.5 milyonu aşkın bölümü ise açık [öğretim](#) kurumlarında okuyor. MEB verilerine göre öğretmen sayısı da 907 bin 567'si devlet, 169 bin 740'ı özel okullarda olmak üzere toplam 1 milyon 077 bin 307. Öte yandan Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) 8 Mayıs'da açıkladığı istatistiklere göre Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde toplam 7 milyon 940 bin 133 öğrenci bulunuyor. Öğrencilerin 7 milyon 320 bin 449'u devlet üniversitelerinde, 620 bine yakın bir bölümü de vakıf üniversitelerinde. Bu öğrenciler arasında açıköğretime kayıtlı olanların sayısı 2 milyon civarında. Öte yandan yüksek lisans düzeyindeki öğrenci sayısı 300 bin civarındayken doktora düzeyindeki öğrenci sayısı da

101 bin civarında. YÖK'ün sayısal verilerine göre üniversitelerdeki toplam öğretim elemanı sayısı < 147 bin 853'ü devlet ve 26 bin 321'i vakıf üniversitelerinde olmak üzere 174 bin 494.

Süreçten etkilenen kişi sayısı bu öğrenci ve eğitimcilerin aileleriyle birlikte daha büyük sayılara ulaşıyor. Herkesin eve kapanmak zorunda olduğu bu dönemde eğitim-öğretim de evlere taşındı. Bu süreçte okullarda yarım kalan eğitimlerin nasıl sürdürülebileceği konusu da eğitimin bütün paydaşlarını hızlı çözümler üretmeye sevketti. Doğal olarak bulunan tek çözüm eğitimin uzaktan sürdürülmesiydi. Bu süreçte öğretim işini yürütmek üzere üç farklı yol izlendi: eşzamanlı (senkron), eşzamansız (asenkron) ya da ikisinin birlikte kullanıldığı bir yapı. MEB bu doğrultuda canlı sınıf uygulaması, dijital eğitim platformu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve bunlara ilave olarak ayrıca [uzaktan eğitim](#) yayınlarının yapıldığı TRT EBA televizyonlarını kullanmaya başladı. Yükseköğretim kurumlarında ise her üç yöntemin kullanılması söz konusu. Yani bazı öğretim elemanları canlı ders yapmayı tercih ederken bazıları ise eşzamansız (asenkron) uzaktan eğitim yöntemini kullanıyor. Canlı derslerde yüz yüze öğretime yakın bir ortam sağlanabilirken, eşzamansız uzaktan eğitimde ders materyalleri bir platform üzerinden öğrencilerle paylaşılıyor. Canlı sınıf uygulamasının kullanıldığı durumlarda ayrıca ders materyalleri çeşitli platformlar üzerinden öğrencilerle paylaşılıyor. Ayrıca ödevler veriliyor, bu ödevler e-Ortamda öğrenciler tarafından ilgili ders sorumlularına iletiliyor ve yine aynı yolla öğrencilere geri bildirimler veriliyor.

[Koronavirüs](#) salgını döneminde uygulanan uzaktan eğitim etkinlikleri; içerikler ve kullanılan yöntemler açısından ilgili kurumların öğrenci sayıları, teknik altyapıları-olanaklar ve ders sorumlularının sahip oldukları dijital becerilere göre farklılık gösteriyor. Başka bir ifadeyle bir teknolojik altyapının varlığı tek başına çok önemli değil. O teknolojileri kullanacak olan eğitimcilerin bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanma becerilerine sahip olmaları daha önemli. Bu konuda hem ilk ve ortaöğretim hem de yükseköğretim düzeyinde ciddi eksiklerimizin bulunduğu söylenebilir.

Burada öncelikle [öğrenme](#) kavramını tanımlamakta yarar var. Öğrenme kavramıyla ilgili çok sayıda tanım bulunmakla birlikte en geniş anlamda 'yaşantı sonucunda bireyin davranışlarında meydana gelen kalıcı değişiklikler' şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda [koronavirüs](#) salgını döneminde sunulan uzaktan eğitim etkinliklerinin öğrencilerin öğrenmelerine yansımaları ve gözlenen sorunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi için öğrenenin temel fiziksel gereksinimlerinin karşılanması, kendini ortamda duygusal olarak güvende hissetmesi, merak, ilgi ve dikkatinin çekilmesi, güdülenmesi ve öğrenme ortamından zevk alması önemli. Sınıf ortamındaki yüz yüze öğretimin sıcaklığının olmadığı uzaktan eğitimde bu unsurların kontrol altına alınabilmesi kolay değil.

- Öğrenme-öğretme süreçlerinde her bireyin öğrenme yolu farklı olabilir. Öğrenen, kendi öğrenme stiline uygun olan süreçlerde daha kolay öğrenir. Bu doğrultuda sınıflarda bireyselleştirilmiş uygulamalar yapmak gerekir. Etkili öğrenmeler, soru sorarak, sorulara cevap

bularak, etkileşim içinde bulunarak ve bağlantılar kurarak gerçekleştirilebilir. Bu amaçla < incilere farklı öğrenme olanaklarının sunulması gerekir. Ancak milyonlarca öğrenciyi kapsayan uzaktan eğitim süreçlerinde bu durumları gerçekleştirmek kolay değil.

- Öğrenme süreçlerinde yaşanan sorunlar genellikle bireyin kendi öğrenme gereksinimleriyle uyuşmayan uyarıcıların sunulmasından kaynaklanan türden sorunlardır. Öğrenciler arasındaki kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıklar bir yandan öğretmenin işini etkili bir şekilde yapabilmesinin önünde bir engel olarak çıkarken, bir yandan da öğrencinin etkili yaşantılar kazanabilmesini zorlaştırır.

- Öğrenme-öğretme süreçlerinin etkililiğini incelerken, öğrenmenin sadece zihinsel bir işlem olmayıp, aynı zamanda sosyal, duygusal ve fizyolojik bir olgu olduğunu da vurgulamakta yarar var. Öğrencilerin çoğunluğu için yüz yüze etkileşimlerin gerçekleşmediği uzaktan eğitim sisteminde büyük eksikliklerin olacağı açıktır.

- Öğrenme beş duyunun işlevleriyle gerçekleşir. Ancak çeşitli engeli olan öğrenciler canlı derslere katılım konusunda sıkıntılar yaşar. Bu durumdaki öğrenciler, çeşitli platformlar aracılığıyla sunulan eğitim materyallerinden de gereği gibi yararlanamayabilir. Örneğin görme engelliler için ders materyallerinde zengin metin biçimlerinin kullanılmasıyla sunumlarda uygun punto ve renklerin kullanılması önemli. Öte yandan işitme engelliler için de ders anlatımları sırasında altyazı desteğinin sunulması önemli. Bu arada çevrimiçi ortamlarda sunulacak sınavların da engellilerin durumuna uygun bir şekilde tasarlanmaları gerekiyor. Ancak öğretmenler ve üniversitelerdeki öğretim elemanları bu tür dijital tasarımlar için gerekli olan bilgi ve beceriye sahip değiller.

- Öğrenmede motivasyon önemli. Ancak uzaktan eğitim süreçlerinin nasıl yürütüleceğine ilişkin olarak belirsizlikler öğrencilerin motivasyonunu düşürüyor. Özellikle canlı derslerde bütün öğrencilere erişimin mümkün olmaması nedeniyle devam zorunluluğunun kaldırılmış olması da bazı öğrencilerin motivasyonunu düşürdü. Motivasyonu düşüren bir başka durum da derslerde değerlendirmelerin ve buna bağlı olarak notlandırmanın nasıl yapılacağıyla ilgili belirsizlikler.

- Özellikle küçük yaştaki çocuklar velilerin desteğine ihtiyaç duyar. Ancak velilerin çok büyük bir çoğunluğu, günümüz velilerinin sahip olmaları gereken temel dijital becerilerden yoksun. Yani 'Dijital Ebeveyn' olması gereken veliler bu noktadan çok uzakta. Bu nedenle yönlendirmeye ihtiyacı olan öğrenciler evde bir başlarına kaldı. Bu bağlamda özellikle çok sayıda tür ve nitelikte materyalin yer aldığı EBA'nın öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kullanımının da söz konusu olamayacağı düşünülüyor.

- TÜİK'in yaptığı 'Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması-2019' çalışmasına göre Türkiye'de 2019'da 16-74 yaş grubunda internet kullanan bireylerin oranı yüzde 75.3. Evden internete erişim olanağı bulanların oranı ise yüzde 88.3. İnternet'e erişim oranlarıyla ilgili rakamların ayrıntılarına bakıldığında oranların coğrafi bölgelere göre farklılık gösterdiği anlaşılıyor. Bu verilere göre bazı öğrencilerin EBA'ya ve canlı derslere erişimi mümkün değil. Bu durum öğrenciler açısından bir sayısal uçurumun varlığını gösteriyor. Başka bir ifadeyle öğrenciler arasında eşitsizliklerin olması kaçınılmaz.

- İnternet çocukların gelişimi için fırsatlar sunan bir dünya olduğu gibi, onlar için birtakım risk ve < itler de barındırıyor. Çevrimiçi ortamların güvenli kullanımıyla ilgili olarak ihtiyaç duyulan okuryazarlık deneyimine sahip olmayan çocuklar çevrimiçi riskler bakımından savunmasız durumda kalıyor.

- Öğrenme-öğretme süreçlerinde öğrenci ve öğretmenler etkili araştırma yapma becerisine sahip olmalı. Bu doğrultuda kendilerini gözden geçirmeleri ve güncel bilgiler edinmeleri doğru ve ihtiyaç duyulan bilgiye erişmeleri açısından önemli.

Sanal ortamda veya dijital ortamda, yüz yüze ortamdakine benzer şekilde etkili ve verimli öğrenme-öğretme süreçlerinin yaşatılması günümüz koşullarında maalesef mümkün değil. Bütün öğrencilere, ortak sunulacak birtakım derslerle ulaşılabilmesi de kolay değil. Ancak neredeyse bütün dünyanın olağanüstü koşullar yaşadığı günümüzde bu sürecin en iyi bir şekilde kotarılmasının öğrencilerin kayıplarını en az düzeyde tutma amacına hizmet edeceğini de unutmamak gerekiyor. Bu süreçte eğitimin bütün paydaşlarının yapacağı katkılar öğrencilerin başarısında belirleyici bir rol oynayacaktır.

Bir gün pandemi süreci biterek normal yaşantıya geri dönülecek. Ancak eğitim-öğretime bakışımızda önemli değişiklikler olacak. Günümüz bireylerinin dijital becerilerle donatılmasının önemiyle ilgili farkındalık toplumun bütün kesimleri tarafından anlaşıldı. Bu bağlamda hem öğrencilerimize hem de öğretmenlerimize bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili kullanımı konusunda eğitimlerin sunulması, uygulamalarla ilgili desteğin verilmesi ve bu desteğin sürdürülebilir olması daha çok önem kazandı. Son yıllarda bazı mesleklerin robotlar tarafından üstlenileceği konuşuluyor, bu da çeşitli meslek gruplarında kaygıya yol açıyordu. Aslında bunun çok da geçerli bir kaygı olmadığı ifade edilebilir. Bu bağlamda, robotların herhangi bir meslek çalışanın yerini alması söz konusu olamaz, ancak teknolojiyi etkili bir şekilde kullanan bireylerin teknolojiyi etkili bir şekilde kullanamayanlara göre bir adım önde olacağı söylenebilir.

PROF. DR. SÜLEYMAN SADI SEFEROĞLU KİMDİR?

Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim teknolojileri alanında öğretim üyesi olarak çalışan Prof. Dr. Seferoğlu, lisans eğitimini 'Radyo-TV' ile 'Eğitim Bilimleri' alanlarında Ankara'da tamamladı. Columbia Üniversitesi'nde 1989 ve 1993 yıllarında yüksek lisans; 1996'da doktora derecesi aldı. Columbia Üniversitesi'nde araştırmacı olarak eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı konusunda doktora sonrası çalışmalarda bulundu. 1998'de Hacettepe Üniversitesi'nde çalışmaya başlayan Prof. Dr. Seferoğlu, halen aynı üniversitenin Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde görev yapıyor. 'Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı' isimli bir kitabı bulunan Prof. Dr. Seferoğlu, 'Siber zorbalık, Sosyal medya, Yeni teknolojiler ve öğrenme, Öğretmen yeterlikleri, Çevrim-içi öğrenme, Mobil öğrenme, Bilgi güvenliği' gibi konularda yazılmış kitap bölümlerinde ortak yazarlık yaptı. Eğitimde teknoloji kullanımı, e-Öğrenme, teknoloji politikaları, öğretim materyalleri tasarlama-geliştirme, hizmet öncesi ve hizmet-içi öğretmen eğitimi, İnternet risk ve tehditleri, sosyal medya, çocuk ve medya mesleki ilgi alanları arasında.